

z razpravami raztolmačiti pesnika in ker so te publikacije razmetane tukaj in tam, to delo ni bilo dosedaj uspešno. Pri tej priliki še omenim, da je bila vzvišenost, s katero je odbor Slovenske Matice nekoč odklonil Glaserjev obsežen zbornik prevodov, češ da niso dovolj pesniški, zelo malo umestna. Kar se tiče točnosti in pesniške vrednosti prevodov, tudi sicer nismo preveč razvajeni. Glaser res da ni bil kdove kaka pesniška sila — poskušnje, ki jih je poslal v svet, niso bile ravno slabe — toda delal je vsaj po originalu in zato so njegovi prevodi točni! Kaka pridobitev in olajšava pa je za vsakega poznejšega delavca, če more že vporabljeti delo svojih predhodnikov; koliko truda mu je prihranjenega. Ne domišljajmo si, da bomo posekali take hraste orjake kot Homerja, Danteja in Šekspirja kar na prvi mah: ponovno delo generacij je bilo pri drugih narodih potrebno, predno so dobili svojega Homerja, Danteja, Šekspirja . . . Dovršenost takih prevodov bo odvisna predvsem od razvitosti domačega jezika samega; v Schleglovih prevodih lahko dokažete, da zmaga stroške svojega dela z Goethejevim in Schillerjevim jezikom. Naši prevajavci bodo čutili oviro, da nimamo čvrste domače dramatike z uglajeno dramatsko govorico. Svetujem torej nujno, da ta ali oni poišče Glaserjev prevod — kjerkoli je — in ga nekoliko popravljenega izda: tako se bomo tudi oddolžili zasluznemu možu, ki so ga naši literatje v preveliki gorečnosti zavrgli.

Tudi za slovenskega prevajavca bo koristno, ako prečita, kar piše nadalje pisatelj na str. 34 ss. o nalogah prevajavca; da eksistira kot vrl pripomoček v nemškem jeziku Šekspirjeva slovnica in tudi slovar (W. Franz, Sh. — Grammatik; Alex. Schmidt, Sh. — Lexicon), pač ne sme biti nobenemu delavcu na tem polju neznan. Dostikrat se je že povdarjalo, kako težko je spraviti včasih vsebino angleškega verza v samo enega slovenskega: in vendar sme ostati sredstvo, ki ga nasvetuje in vporablja g. pisatelj — prevesti misel brez ozira na originalove verze — samo izjema! Če namreč prevedemo recimo 5 verzov izvirnika s 6, 7, 8 ali še celo večimi, se ne razblini samo vsebina, ampak — in to je najbolj važno! — popolnoma spremeni ritmično ravnovesje, ki je v originalu, medsebojno razmerje posameznih delov, skratka: vsa notranja dinamika umetnine. V tem ravno bomo iskali pesniško silo prevajavevo, da nam prestavi original točno in neokrnjeno.

Naš prevod je čvrst in točen; oni plus hrvaških verzov bi se dal vseeno zmanjšati. Da se tudi lepo čitati, tako da si prav želimo, da ostane pisatelj zvest Šekspirju in njegovim problemom.

J. K.

Edmond de Goncourt: Dekle Eliza. Preložil Pastúškin. Izdala in založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1919.

Čim se je knjiga prikazala med nami, je morala odgovarjati na prašanje, ali je moralna ali ni . . . In odkrito povem, da se zato tudi jaz nisem mogel otresti tega dojma, ko sem jo vzel v roke. Sicer pa bi menda niti treba ne bilo opozoritve, da gre tu za knjigo, pri kateri ni zadnje prašanje „pohujšljivost“ ali „nepohujšljivost“ — na prvi strani se takorekoč zagovarja pisatelj, zakaj je napisal, na zadnji prelagatelj, zakaj je preložil . . . Goncourt pravi v svojem predgovoru: „In priznam, da bi mojemu čestihlepju bilo ustrezno ko (?) bi moja knjiga zbudila zanimanje za dela o kaznjenski blaznosti . . . ko bi umela govoriti v srce in duše našim zakonotvorcem.“ To torej: boj proti „kazni neprestanega molka“ in posledici te kazni: „kaznjenski blaznosti“, to je bil Goncourtovi knjigi glavni namen. In dobro zavedajoč se, da bi še

tako temeljito pismo, poslano zakonotvorcem, le malo koristilo, ako ni pritiska javnega mnenja za „prašanjem“, se je odločil, da je „... tu s pomočjo zagovora, kakor je dovoljen v romanu, skušal ganiti, vznemiriti, siliti v razmišljanje.“ In z ozirom na to, da je mož res dosegel svoj plemeniti namen in da je tisočim najnesrečnejših med nesrečniki olajšal njih strašno usodo, bi bilo naravnost nemoralno govoriti o nemoralnosti te knjige, če prav je vsaj v prvem delu nekoliko le preveč tega, kar nedolžni Slovenci imenujemo „kočljivosti“ ... Goncourt pravi sicer: „... vlačugarstvo in vlačuga je samo prigoda, ječa in jetnica tvori zanimivost moje knjige“, toda res je, da ta „prigoda“ obsega 59, „zanimivost“ pa samo 47 strani cele knjige ... No, kakor rečeno: tudi Goncourt bi smel rabiti besedo: „Ker sem veliko ljubil, mi bo veliko odpuščeno.“ Polég tega je delo pisano v tako težkem slogu, da se bo precejšnje število onih, kateri hočejo pri „takem“ čtivu „priti na svoj račun“, pred koncem utrudilo, če niso že kar naravnost trdovratni. Sme se torej reči, da knjiga ni „lahak užitek“, in ne verjamem, da bi bilo med Francozi, kateri imajo vendar „pohujšljivih“ del na vagone, mnogo takih, kateri bi si bili za svoje „namene“ izbrali ravno težko prebavno „Elizo“. Tako je že v tem neko jamstvo, da delo ne pride prevelikemu številu „nepoklicanih“ v roke. — Drugo prašanje pa je, kako je v vseh teh stvareh s — prevodom ... Kar se pravkar omenjenega „jamstva“ tiče, menda ni treba mnogo govoriti, saj smo s spisi, ki niso za vsakega, še precejšnji reveži. Toda mogoče naj prevod služi bolj slovstvenemu znanstveniku nego uživalcu? G. Pastuškin vsaj pravi: „Naj se strinjamo z bistvom umetniških načel bratov Goncourtov ali ne, njih vpliva na razvoj moderne francoske in posredno tudi svetovne književnosti ni mogoče prezreti, njihove resnične zasluge za razširjenje leposlovnega ustvarjanja in pripovednega sloga se ne dajo tajiti; zato gotovo zaslužita, da se tudi mi seznanimo s tem ali onim njihovih (!) pomembnejših del. „Dekle Eliza“ nam s svojim predgovorom, vsebino in načinom obdelave nudi precej jasen vpogled v bistvo naturalizma“. Vsa čast naturalizmu, in zadnji sem, ki bi mu hotel odrekati „resnične zasluge za razširjenje leposlovnega ustvarjanja“; toda res je vendar vsaj za nas uboge Slovence izdanje precej obširne knjige prevelik strošek samo v to svrhu, da dobimo precej „jasen vpogled v bistvo naturalizma“, — struje torej, katera se je, naj kdo trdi, kar hoče, vendar že preživela. (Zakaj, če danes še človek rad poroma k Emilu Zoli — da, rajši nego prej, ko se je moral mešati med toliko prašičkov — stori to ne zato, ker je bil Zola naturalist, nego ker je bil velik umetnik, umetnik ne zato, ampak kljub temu, da je bil naturalist.) Ne, mislimo, da je ves Pastuškinov citirani stavek le nekako opravičilo — knjiga je brezdvomno namenjena široki čitajoči javnosti. Potem pa ne morem drugače, nego da se čudim, kako da si je prevajalec izmed stoterih francoskih del, ki jih pri nas še nimamo, izbral ravno „Dekle Elizo“, ki z umetniškega stališča gotovo ni slabo, a tudi ne posebno dobro delo. — Vrh vsega imam še vtisk, da prevod niti dober ni. Ne govorim o slogu, ne o jeziku — dasi na pr. stavka: „Peta hiša, v kateri je stanovala Eliza, je bila lepa hiša drevoreda“, dolgo niti razumel nisem — da, niti o tistem čudnem svojstvu francoščine ne govorim, da smeš v njej skoro vse reči, ne da je trivijalno ali celo grdo, a da mora prevajalec poleg mnogege drugega razumeti tudi to umetnost: povedati tisto reč s primerno — milejšim, a ravno zato duhu originala odgovarjajočim izrazom; samo to hočem

reči: ko človek čita, občuti neprestano, da čita prevod, dočim se mora res dober prevod brati kakor original sam, v katerem so le lastna imena še tuja. Naj navedem le en primer: „Voznik se je ustavil in je, ne da bi stopil z voza, ponujal ženskama njih kovčege. Ko je to opravil, je veliki Lolo, ki so mu vzdeli „metalec krasotic“, med rezanjem in roganjem z viška svojega sedeža narahlo in prijateljsko ošvrknil potnici z bičem.“ Dvomim, da bi bil slovenski pisatelj, čeprav zadnje vrste in z najnerodnejšim slogom, pišoč svojo lastno stvar, to reč tako povedal, pa naj še toliko vpoštevam prevajalčev morebitni namen, da bi prenesel vso težo Goncourtovega stila tudi v prevod. Vem tudi, da bi pravzaprav moral imeti original pred seboj, če hočem oceniti prevod in nič manj — original sam, in iskreno obžalujem, da ga nisem mogel dobiti; toda toliko, kolikor sem tu vsaj o prevodu izrekel, si upam izreči tudi po vtiskih prevoda samega!

Dr. I. Š-i.

Djurić N., Gradjevna politika železnica u kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca. Zagreb 1919. Tisak kr. zemaljske tiskare. 71 strani. Cena 6 K.

Po karakterizaciji prometnih poti v splošnem, prehaja avtor na opis dosedanje gradbene politike na jugoslovanskem ozemlju, ki je služila predvsem kot protinarodno orožje. V pokrajinah bivše Avstro-Ogrske sta imela vladajoča naroda pri gradbi železnic za cilj: vojaško zavarovanje (strategični razlogi), gospodarsko zavarovanje in narodno osvajanje zaslužnjene zemlje, ne pa blagor domačega prebivavstva, kar danes bridko občutimo. Djurić premotriva stanje in vrednost obstoječih železniških prog v celi kraljevini, bodisi v tehničnem kakor prometnem oziru. Mnogo, skoro dovolj železnic imamo le na severu, bodisi v Sloveniji, kakor v srbski Vojvodini, absolutno premalo pa jih je sicer po vsej državi, zlasti po celi jugozapadni polovici naše kraljevine.

Prehajajoč na naloge gradbene železniške politike za naprej, povdarja Djurić, kako važna je prometna lega naše države. Zakaj Sredozemno morje dobiva vedno večjo važnost; po njem se vrši vedno večji del svetovnega prometa. Ta važnost pa bo še naraščala, kolikor višje bo napredovala kultura Azije in Afrike in kolikor bolj se bo ojačila osvobojena centralna Evropa. Naša država bo tvorila prehod važnih vodnih (prekop Morava-Vardar!) in železniških prometnih potov, ker bo po njih promet najkrajši in najugodnejši. Toda avtor tudi opozarja, da bodo radi zelo težavnega terena železnice pri nas bržkone pasivne, kar pa ne sme biti ovira za gradnje.

Pri razvijanju gradbenega načrta opozarja Djurić, da vpricho teritorialne oblike naše države ter goratega značaja osrednjih delov ne bomo mogli graditi železnice centralno, tudi ne transversalno, marveč po sistemu trikotnika, kajti naša kraljevina ima sama po sebi obliko trikotnika, ki sta mu odbita oba ostra kota. Kot glavno naše pristanišče za bodoče smatra Djurić Spljet, ne le za domači, marveč istotako za tranzitni promet. Glede Trsta in Reke pravi, da kakor jih moramo brezpogojno zahtevati z narodnega stališča, — s tehničnega in prometnega stališča za razvoj našega pomorskega brodarstva nista *conditio sine qua non*, ker ležita preveč ekscentrično. Poglavitni naši pristanišči bosta Spljet in Drač, oziroma, če ga ne dobimo, pa luka nekje ob Drimovem izlivu. Vsled rodovitnosti ta! bo ostal vzhodni in severozahodni del naše države poljedelski, na zapadu z Bosno vred pa se bo vsled rudnega bogastva razvila industrija. S to gospodarsko perspektivo mora računati tudi gradbeno-železniška politika.

Pri podrobnem razvijanju gradbenega programa našteva Djurić devet železniških dvotirnih prog, ki jih moramo zgraditi kot osnovo svoje železniške mreže. In sicer: 1. italijanska meja-Ljubljana-Zagreb-Beograd-rumunska meja; 2. madžarska meja-Beograd-Niš-Skoplje-Solun; 3. Spljet-Zagreb-nemškoavstrijska meja; 4. Spljet-Subotica-madžarska meja; 5. Spljet-Beograd-madžarska in rumunska meja; 6. Drač-Beograd-madžarska meja; 7. Drač-Skoplje-bolgarska meja; 8. Drač-Solun; 9. Sarajevo-Skoplje-bolgarska meja. Najvažnejša od vseh je prva. Razmotrivajoč v podrobnem, kje naj bi se izpeljale navedene proge, zavrže avtor na mnogih mestih celo dosedanjo progo — tako tudi pri naši južni železnici! — hoteč makar potom dragih predorov doseči najkrajšo zvezo.

Knjižici je pridejan tudi zemljevid naše kraljevine z označitvijo predlaganih prog.

— Danes, ko še vedno nimamo določenih meja, ko je naše denarno, gospodarsko stanje še čez mero razrovano, je težko govoriti o izvršljivosti posameznih točk. Človeka moti zavest, da smo še močno oddaljeni od praktičnega izvrševanja takih dalekosežnih načrtov in da je še cela vrsta soodločujočih činiteljev, ki bodo tehtno modificirali našo železniško gradbeno politiko. Pred vsem pa bomo učinke kritične dobe, ki jo preživljamo, čutili predolgo, da bi mogli kmalu vse tako korenito preurediti, kakor svetuje avtor knjižice.

Anton Melik-Loboda.

W. Wilson: Nova sloboda. Preveo Djordje Pejanović. Izdanje I. Dj. Djurdjevića, Beograd-Sarajevo. 1919. Cena 5 K. (v cirilici).

Mislim, da ne bom preveč grešil, ako rečem, da izgublja Wilson izredno popularnost, ki si jo je pridobil pri nas zlasti proti koncu svetovne vojne. Poznam ljudi, ki so takrat, ko se je vse opajalo ž njegovimi tezami glede bodoče mednarodne in državne politike, ne le skeptično, temveč prepričano opozarjali, da se na teh temeljih ne bo gradila naša državna, narodna bodočnost. Toda da bo Wilson pokazal tako malo umevanja geneze, rekreacije naše narodnosti, kakor se je to zgodilo na Koroškem, to mu že lahko malo zamerimo. Da je v našem sporu z Italijo kljub razmeroma izredno vnetemu zastopanju naših koristi vendarle ne majhne kose naše zemlje priznal Italijanom, nad tem se zgodovinar pariške mirovne konference ne bo preveč zgražal. Dalje je ideologija katastrofalne socialne revolucije, diktature proletarijata, pretila, da tudi v notranjepolitičnem življenju prevrže Wilsonovo smer demokratičnega meščanstva. — Vse te okolnosti so povzročile, da bo zanimanje za pričujočo knjigo bistveno manjše, kakor bi bilo na pr. v kritičnem letu 1918.

Knjiga je prevod zbirke glavnih volilnih govorov, ki jih je imel Wilson v zadnji dobi o priliki raznih volilnih bojev v Uniji (prirejen po nemški izdaji, ki je izšla l. 1914 v Münchenu). Wilson obravnava v njih glavne svoje ideje z ozirom na notranje uredbe Združenih držav, boj zoper kolosalne monopolne trustovske organizacije, ki utesnjujejo svobodno gospodarsko življenje, boj za popolno državljansko enakopravnost bodisi v gospodarsko-produkcijskem kakor upravno-političnem oziru. To so ideje, ki so obenem več ali manj program ameriške demokratske stranke, kateri je Wilson vodja. — Knjiga je pisana izredno živahno, pozna se, da ji je bil namen sveža, neposredna učinkovitost. Izmed živahnih podob in definicij ameriških značilnosti naj za primer navedem sledečo: „Kaj je svoboda? Jaz si mislim svobodo kot velik stroj. Ako se sestavijo deli tega stroja nevesče in tako, da se eden del ustavlja in